

**IMPORTANȚA APLICĂRII CORECTE A LEGII PENALE ÎN TIMP ȘI ÎN SPAȚIU
PENTRU ASIGURAREA PREDICTIBILITĂȚII ȘI ECHITĂȚII SISTEMULUI PENAL**

**THE IMPORTANCE OF THE CORRECT APPLICATION OF CRIMINAL LAW IN TIME
AND SPACE FOR ENSURING PREDICTABILITY AND EQUITY OF THE PENAL
SYSTEM**

Oleg APĂRECE, asist. univ., drd.,

Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

Facultatea de Drept și Administrație Publică,

Catedra Drept

E-mail: olegaparece01@gmail.com

ORCID ID: [0000-0003-4127-9602](https://orcid.org/0000-0003-4127-9602)

Rezumat: *Articolul analizează principiile fundamentale care guvernează aplicarea legii penale în timp și în spațiu, evidențiind importanța acestora pentru realizarea unui sistem de justiție echitabil și previzibil. Studiul demonstrează că respectarea riguroasă a normelor privind aplicarea legii penale în timp și în spațiu constituie o garanție esențială a drepturilor fundamentale ale persoanei și un pilon al statului de drept.*

Cuvinte-cheie: *lege penală, aplicare în timp, aplicare în spațiu, neretroactivitate, teritorialitate, principii fundamentale*

Abstract: *The article analyzes the fundamental principles governing the application of criminal law in time and space, highlighting their importance for ensuring a fair and predictable system of justice. The study demonstrates that the strict observance of the rules concerning the application of criminal law in time and space constitutes an essential guarantee of the individual's fundamental rights and a pillar of the rule of law.*

Keywords: *criminal law, temporal application, spatial application, non-retroactivity, territoriality, fundamental principles*

Introducere:

Aplicarea legii penale în timp și în spațiu constituie o problemă fundamentală a dreptului penal, aflată la intersecția dintre teoria generală a dreptului, protecția drepturilor omului și eficiența sistemului de justiție penală. Aceste principii nu reprezintă simple construcții juridice abstracte, ci mecanisme esențiale care asigură predictibilitatea normei penale, securitatea juridică și echilibrul între interesele societății și drepturile individuale ale persoanei.

Prin aplicarea legii se înțelege îndeplinirea prevederilor unei legi, executarea acestor prevederi. Legea penală, ca orice lege, are eficiență juridică, respectiv obligativitate din momentul intrării sale în vigoare. De la această dată curge obligativitatea aplicabilității legii, sub constrângerea sancțiunilor specifice.¹

În contextul globalizării infracționalității și al intensificării mobilității transfrontaliere, înțelegerea corectă și aplicarea consecventă a acestor principii dobândesc o importanță sporită. Complexitatea relațiilor sociale contemporane, diversitatea sistemelor juridice naționale și necesitatea

¹ Bică G., Griga I., Paraschiv G., ș.a Drept penal. Partea generală. București, Editura Fundației România de mâine, 2007, p.38.

cooperării internaționale în combaterea criminalității generează situații în care determinarea legii aplicabile devine o chestiune de maximă importanță practică.

Aplicarea legii penale în timp:

Legiuitorul național a instituit o normă generală privind aplicarea legii penale în timp, consacrată prin dispozițiile art. 8 CP RM, care stipulează: „Caracterul infracțional al faptei și pedeapsa pentru aceasta se stabilesc de legea penală în vigoare la momentul săvârșirii faptei”. Această prevedere consacră principiul *tempus regit actum*, conform căruia legea penală devine operantă exclusiv după intrarea sa în vigoare și produce efecte juridice numai în raport cu faptele comise ulterior acestui moment. Astfel, se asigură predictibilitatea normei penale și se protejează cetățeanul împotriva aplicării retroactive a dispozițiilor incriminatoare sau a celor care agravează regimul sancționator.

Aplicarea legii penale în timp în teoria dreptului penal ocupă un loc important datorită faptului că legiile penale cuprind dispoziții incriminatoare și sancționatoare ce au o durată în timp limitată, fiind cunoscut faptul că există o succesiune de legi penale. Faptele penale se săvârșesc într-un anumit moment și se judecă sub imperiul aceleiași legi penale aflată în vigoare, alte fapte penale se săvârșesc în timp ce o lege penală este în vigoare dar se judecă sub o altă lege penală.¹

Principiul neretroactivității legii penale reprezintă una dintre cele mai importante garanții ale statului de drept, fiind consacrat atât în constituțiile naționale, cât și în instrumentele internaționale de protecție a drepturilor omului. Conform acestui principiu, legea penală nu poate fi aplicată faptelor săvârșite anterior intrării ei în vigoare, asigurând astfel predictibilitatea normei juridice și protejând cetățeanul împotriva arbitrarului statal.

Normele de drept penal, din momentul intrării lor în vigoare, se adresează destinatarilor legii penale, adică tuturor cetățenilor și persoanelor juridice care trebuie să-și adapteze conduita la exigențele acesteia, deci să nu le încalce.²

Fundamentul acestui principiu rezidă în necesitatea ca persoana să cunoască, în momentul acțiunii sale, caracterul ilicit al conduitei și consecințele juridice ale acesteia. Aplicarea retroactivă a legii penale ar echivala cu sancționarea unei persoane pentru o faptă care, în momentul săvârșirii, nu era interzisă sau era sancționată mai blând, ceea ce contravine principiilor fundamentale ale dreptății și securității juridice.

Rigoarea principiului neretroactivității cunoaște o excepție fundamentală, consacrată universal: legea penală mai favorabilă se aplică retroactiv. Această excepție se justifică prin considerente de umanitate și echitate, întrucât aplicarea legii noi, mai blânde, nu prejudiciază persoana condamnată, ci, dimpotrivă, îi acordă un tratament mai favorabil.

Determinarea legii mai favorabile impune o analiză comprehensivă a întregului ansamblu normativ, nu doar a cuantumului pedepsei. Astfel, instanța judecătorească trebuie să evalueze toate elementele relevante: limitele de pedeapsă, modalitățile de individualizare, posibilitățile de suspendare a executării pedepsei, termenele de prescripție, condițiile de acordare a liberării condiționate și alte aspecte care influențează situația juridică a persoanei condamnate.

Aplicarea retroactivă a legii penale mai favorabile nu se limitează la situațiile în care hotărârea de condamnare a devenit definitivă. Chiar și în cursul judecății, dacă intervine o modificare legislativă favorabilă, instanța are obligația de a aplica legea nouă. Această soluție reflectă prioritatea acordată protecției drepturilor persoanei în raport cu considerentele de autoritate a lucrului judecat.

¹ Moldovan A.T. Drept penal. Partea generală. București, Editura Era, 2006, p.24

² Dima T. Drept penal. Partea generală. Ediția a III-a, revăzută și adăugită în conformitate cu noul Cod penal. București, Editura Hamangiu, 2014, p.57

Aplicarea legii penale în spațiu:

Problemele privitoare la aplicarea legii penale în spațiu, ca și dispozițiile legale prin care acestea sunt reglementate, pot fi grupate în trei categorii: cele privitoare la aplicarea legii penale în raport cu infracțiunile săvârșite pe teritoriul țării, cele privitoare la aplicarea legii penale în raport cu infracțiunile săvârșite în afara teritoriului țării și problemele cooperării, internaționale în lupta împotriva criminalității.¹

Modalitatea de aplicare a legii penale în spațiu reprezintă o operațiune mult mai complexă, deoarece este necesar să se țină cont de următoarele condiții:

Principiul teritorialității - principiul teritorialității constituie regula fundamentală în materia aplicării legii penale în spațiu, exprimând suveranitatea statului în domeniul justiției penale. Conform acestui principiu, legea penală a unui stat se aplică tuturor infracțiunilor săvârșite pe teritoriul său, indiferent de naționalitatea autorului sau a victimei.

Fundamentarea principiului teritorialității rezidă în conceptul de suveranitate statală: statul exercită puterea sa de coerciție pe propriul teritoriu și are dreptul – dar și obligația – de a menține ordinea publică și de a proteja valorile sociale fundamentale împotriva oricăror atingeri, indiferent de originea autorilor acestora

Principiul personalității - principiul personalității active presupune aplicarea legii penale naționale cetățenilor săi care săvârșesc infracțiuni în străinătate. Justificarea acestui principiu rezidă în legătura de cetățenie, care creează obligații permanente față de stat, inclusiv cea de a respecta legea penală, indiferent de locul aflării persoanei. Aplicarea acestui principiu este însă limitată de anumite condiții: de regulă, se cere ca fapta să fie incriminată și în statul pe al cărui teritoriu a fost săvârșită și ca persoana să nu fi fost definitiv judecată în străinătate.

Aplicarea legii penale în cazul infracțiunilor comise în apele teritoriale și în spațiul aerian al Republicii Moldova - persoana care a săvârșit o infracțiune pe o navă maritimă sau aeriană, înregistrată într-un port sau aeroport al Republicii Moldova și aflată în afara spațiului acvatic sau aerian al Republicii Moldova, poate fi supusă răspunderii penale în conformitate cu prezentul cod dacă în tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte nu se dispune altfel.

Aplicarea legii penale în cazul infracțiunilor comise la bordul unei nave militare maritime sau aeriene aparținând Republicii Moldova – în acest caz nu contează locul de aflare al navei sau aeronavei militare, infracțiunea va deveni incidentă legii penale a RM.

Excepție de la aplicarea legii penale în spațiu - sub incidența legii penale nu cad infracțiunile săvârșite de reprezentanții diplomați ai statelor străine sau de alte persoane care, în conformitate cu tratatele internaționale, nu sunt supuse jurisdicției penale a Republicii Moldova -alin. (4) art.11 CP RM.

Principiile de aplicare a legii penale în spațiu stabilesc legea aplicabilă atunci când, cu privire la același raport juridic penal de conflict, sunt incidente legile mai multor state.²

Concluzii:

Aplicarea legii penale în timp și în spațiu nu constituie o simplă problemă tehnică de drept, ci o chestiune fundamentală care angajează esența statului de drept și a protecției drepturilor omului. Aplicării corectă a legii penale în timp și în spațiu contribuie la garantarea drepturilor fundamentale

¹ Lefterache L. V. Drept penal. Partea generală. Curs pentru studenții anului II. Ediția a II- a, revăzută și adăugită. București, Editura Eniversul Juridic, 2010, p.103

² Lefterache L. V. Drept penal. Partea generală. Curs pentru studenții anului II. Ediția a II- a, revăzută și adăugită. București, Editura Eniversul Juridic, 2010, p.99

ale persoanei, asigurarea predictibilității normei penale, eficientizarea activității sistemului de justiție și consolidarea cooperării internaționale în combaterea criminalității. Totodată erorile în aplicarea legii penale din perspectivă temporală sau spațială pot genera consecințe grave, de la condamnări nejustificate până la impunitatea infractorilor.

Provocările contemporane, globalizarea infraționalității, revoluția digitală, intensificarea mobilității transfrontaliere, impun adaptarea principiilor clasice și dezvoltarea unor mecanisme noi de cooperare judiciară internațională. Procesul de armonizare a legislațiilor penale și consolidarea standardelor internaționale în materia drepturilor omului contribuie la crearea unui spațiu juridic mai coerent și mai eficient în combaterea criminalității transnaționale.

Respectarea riguroasă a principiilor aplicării legii penale în timp și în spațiu constituie nu doar o exigență tehnică a practicii judiciare, ci o dimensiune esențială a statului de drept, asigurând echilibrul între protecția socială și respectarea demnității umane, între eficiența represiunii penale și garantarea drepturilor fundamentale ale persoanei

Referințele bibliografice:

1. Bică G., Griga I., Paraschiv G., ș.a. Drept penal. Partea generală. București, Editura Fundației România de mâine, 2007, 340p. ISBN 978-973-725-941-7.
2. Codul penal al Republicii Moldova. Nr. 985 din 18 aprilie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 128-129.
3. Dima T. Drept penal. Partea generală. Ediția a III-a, revăzută și adăugită în conformitate cu noul Cod penal. București, Editura Hamangiu, 2014, 821p. ISBN 978-606-678-970-7.
4. Lefterache L. V. Drept penal. Partea generală. Curs pentru studenții anului II. Ediția a II- a, revăzută și adăugită. București, Editura Eniversul Juridic, 2010, 633p. ISBN 978-973-127-362-4.
5. Moldovan A.T. Drept penal. Partea generală. București, Editura Era, 2006, 213p. ISBN 973-8153-96-4.
6. Streteanu F., Nițu D. Drept penal. Partea generală. Vol. I. București, Editura Universul juridic, 2014, 520p. ISBN 978-606673-522-3.